

Crna Gora
Ministarstvo zdravlja

**Godišnji izvještaj o realizaciji
Akcionog plana 2021-2023 za sprovođenje
Strategije zaštite i unapređenja mentalnog
zdravlja u Crnoj Gori 2019-2023, u 2022. godini**

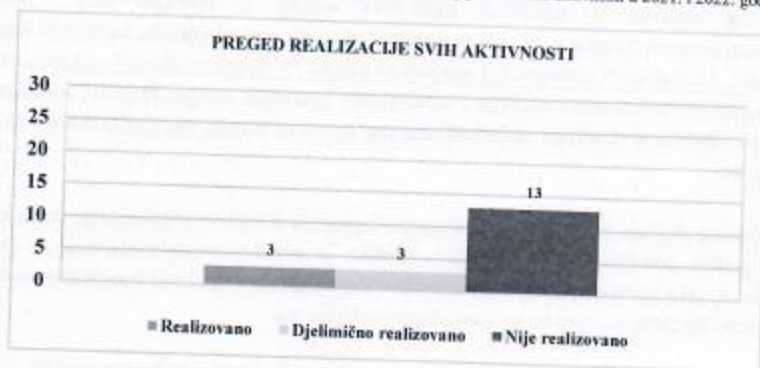
Februar, 2023.

1. UVODNI REZIME

Ključni cilj Strategije zaštite i unapređenja mentalnog zdravlja u Crnoj Gori 2019–2023 je unaprijediti mentalno zdravlje populacije i smanjiti teret mentalnih oboljenja u populaciji, sa posebnim fokusom na rizične i vulnerabilne grupe. Poremećaji mentalnog zdravlja predstavljaju jedan od najvećih izazova javnog zdravlja, mjereno prevalencom, opterećenjem bolesti i invaliditetom.

Akcionni plan za sprovođenje Strategije zaštite i unapređenja mentalnog zdravlja u Crnoj Gori 2021 – 2023 predstavlja operacionalizaciju strateških ciljeva koji su utvrđeni Strategijom. Tokom dvogodišnje realizacije Akcionog plana 2021-2023 Strategije zaštite i unapređenja mentalnog zdravlja u Crnoj Gori 2019–2023, **realizovano je 16% (3) od ukupno 19 planiranih aktivnosti, djelimično realizovano 16% (3) aktivnosti, a nije realizovano 68% (13) planiranih aktivnosti**, što je prikazano u Grafiku 1.

Grafik 1. Pregled realizacije aktivnosti u odnosu na ukupan broj predviđenih aktivnosti u 2021. i 2022. godini

S obzirom da je Akcionni plan 2021-2023 usvojen u drugoj polovini 2021. godine, u dogovoru sa Generalnim sekretarijatom Vlade nije raden godišnji izvještaj za 2021. godinu, već će se ta godina obuhvatiti sa ovim izvještajem.

Stepen realizacije aktivnosti u 2021. i 2022. godini je smanjen (za sve operativne ciljeve) zbog nedostatka finansijskih sredstava, ali i uticaja globalne pandemije izazvane korona virusom Covid – 19 u Crnoj Gori, tj. preraspodjele kadrovskih, finansijskih i drugih resursa što je dovelo do zastoja ili ograničenja u sprovođenju aktivnosti. Osim toga, značajno je otežao i usporio rad službi hakerski napad na sve Vladine portale koji je trajao nekoliko mjeseci tokom 2022. godine.

U tekstu koji slijedi nalazi se osvrt na dostignute vrijednosti indikatora učinka nakon dvije godine implementacije akcionog plana, i to:

Operativnog cilja 1. Intenzivirati aktivnosti u cilju promocije mentalnog zdravlja i prevencije mentalnih poremećaja sa posebnim naglaskom na najranjivije grupe i one koji su najviše

Nosioc aktivnosti zaduženih za ostvarenje ovog operativnog cilja, IJZCG, će u narednom periodu uputiti inicijativu Ministarstvu zdravlja kako bi se razmotrili i usvojili pravilnici za Registar za psihoze i Registar djece sa smetnjama u razvoju, jer je to prvi korak implementacije navedenih registara.

2. INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU OPERATIVNIH CILJEVA

Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije zaštite i unapređenja mentalnog zdravlja u Crnoj Gori za 2022. godinu, sadrži pregled realizovanih aktivnosti definisanih Akcionim planom. U izveštaju je dat pregled realizovanih aktivnosti u 2021. i 2022. godini, kao i aktivnosti koje nijesu realizovane u navedenom periodu.

Tokom dvogodišnjeg perioda realizovano je 16% (3) od ukupno 19 planiranih aktivnosti, djelimično realizovano 16% (3) aktivnosti, a nije realizovano 68% (13) planiranih aktivnosti. Detaljan pregled realizacije aktivnosti po operativnim ciljevima u 2021. i 2022. godini prikazan je u Grafiku 2.

Kako prethodnim Akcionim planom nijesu bile definisane početne, prelazne i ciljne vrijednosti indikatora učinka, tako je i otežano praćenja napretka u njihovom ostvarivanju. Radna grupa za izradu Akcionog plana 2021. – 2023. godine, po preporuci Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore, definisala je vrijednosti za neke indikatore.

Stepen realizacije aktivnosti u 2022. godini je smanjen zbog nedostatka finansijskih sredstava a usljed uticaja pandemije COVID-19 i opredjeljenja sredstava za druge budžetske stavke. Osim toga, značajno je otežao i usporio rad hakerski napad na sve Vladine portale koji je trajao nekoliko mjeseci tokom 2022. godine. Na realizaciji ovih aktivnosti u narednom periodu će se kontinuirano raditi.

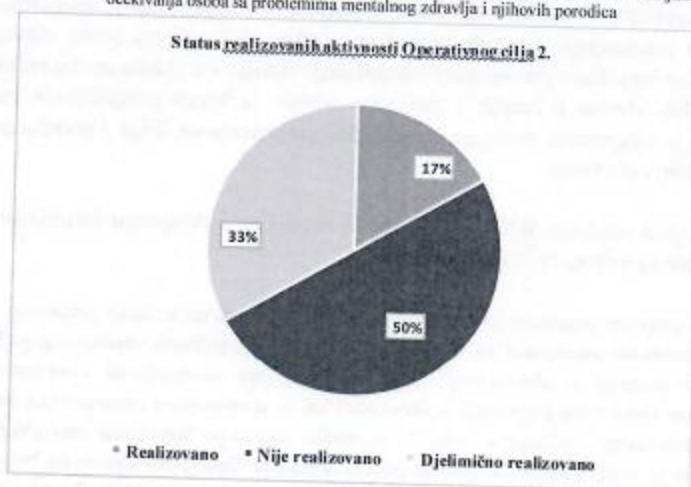
načinu izvještavanja o problemima mentalnog zdravlja i osobama koje imaju poremećaje mentalnog zdravlja.

Ključna dostignuća u realizaciji aktivnosti Operativnog cilja 1. je realizacija 3 edukacije crnogorskih novinara i studenata žurnalistike na temu izvještavanja o mentalnom zdravlju, u organizaciji NVO Crnogorske asocijacije za unapređenje zdravlja (CAUZ). Obuku je pohađalo oko 60 učesnika iz svih djelova Crne Gore. Ova organizacija realizovala je i kampanju "Osvijetli um", a izrađen je i Vodič za profesionalno izvještavanje o mentalnom zdravlju koji je distribuiran svim medijima.

OPERATIVNI CILJ 2: Uspostaviti i razviti pristupačne, sigurne i efektivne službe zaštite mentalnog zdravlja, u skladu sa potrebama zajednice, koje ispunjavaju psihičke, fizičke i socijalne potrebe i očekivanja osoba sa problemima mentalnog zdravlja i njihovih porodica

Planirano je da se ovaj cilj postigne kroz realizaciju 6 aktivnosti. Pregled realizovanih aktivnosti Operativnog cilja 2. dat u Grafiku 4. pokazuje da je realizovano/djelimično realizovano 50% planiranih aktivnosti (1 realizovana i 2 djelimično realizovane), dok je 50% aktivnosti nerealizovano.

Grafik 4. Status realizovanih aktivnosti Operativnog cilja 2. Uspostaviti i razviti pristupačne, sigurne i efektivne službe zaštite mentalnog zdravlja, u skladu sa potrebama zajednice, koje ispunjavaju psihičke, fizičke i socijalne potrebe i očekivanja osoba sa problemima mentalnog zdravlja i njihovih porodica

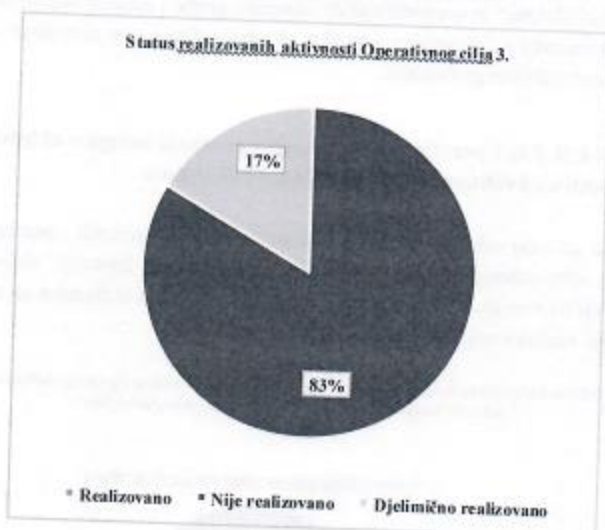

Analizom rezultata sprovedenih aktivnosti potvrđuje se pozitivan trend u ostvarivanju indikatora učinka: 1) Povećana prevalenca tretmana u opštoj populaciji, na nivou službi zaštite mentalnog zdravlja u zajednici; indikatora učinka 2) Povećan broj dostupnih multidisciplinarnih timova u oblasti mentalnog zdravlja (jer su ojačani kadrovski kapaciteti

OPERATIVNI CILJ 3: Stvoriti uslove da ljudska prava osoba sa problemima mentalnog zdravlja budu u potpunosti cijenjena, zaštićena i promovisana i da im bude osigurana mogućnost da ostvare najbolji mogući kvalitet života, uz smanjenje stigme i diskriminacije

Planirano je da se ovaj cilj postigne kroz realizaciju 6 aktivnosti. Pregled realizovanih aktivnosti Operativnog cilja 3. dat u Grafiku 5. pokazuje da je djelimično realizovana svega 1 (17%) planirana aktivnost, dok je 5 (83%) nerealizovanih.

Grafik 5. Status realizovanih aktivnosti Operativnog cilja 3. Stvoriti uslove da ljudska prava osoba sa problemima mentalnog zdravlja budu u potpunosti cijenjena, zaštićena i promovisana i da im bude osigurana mogućnost da ostvare najbolji mogući kvalitet života, uz smanjenje stigme i diskriminacije

Analizom rezultata sprovedenih aktivnosti potvrđuje se negativan trend u ostvarivanju indikatora učinka Povećanje stepena poštovanja ljudskih prava i zaštite od diskriminacije osoba sa problemima mentalnog zdravlja.

U prethodnom izvještajnom periodu ostvaren je pozitivan trend ovog indikatora učinka uspostavljanjem prakse da se svakom pacijentu i članu porodice pruže odgovarajuće informacije, u trajnom formatu koji je za njih pristupačan i razumljiv, u vezi sa pravima, standardima njege i mogućnostima liječenja mentalnih oboljenja u SBP Dobrota i DZ Kotor. Obezbjeden je besplatan pravni savjet osobama koje su zadržane/upućene na liječenje o pravu na informisani pristanak na liječenje i pravnoj pomoći u skladu sa Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom. DZ Podgorica izradio je Protokol o postupanju zaposlenih sa agresivnim pacijentom/strankom i edukovano je osoblje ustanova koje u sastavu imaju službe

IJZCG će u narednom periodu uputiti inicijativu Ministarstvu zdravlja kako bi se razmotrili i usvojili pravilnici za Registar za psihoze i Registar djece sa smetnjama u razvoju, jer je to prvi korak implementacije navedenih registara.

Za aktivnost Sprovođenje populacionog istraživanja o stanju mentalnog zdravlja populacije, uključujući i uticaj epidemije COVID-19 na mentalno zdravlje preporuka nosioca aktivnosti je da se uspostavi komunikacija sa međunarodnim organizacijama za obezbjeđivanje sredstava za projekat (a fokus preusmjeriti na istraživanje i unapređenje mentalnog zdravlja populacije/određenih populacionih grupa).

STRATEŠKI CILJ: Unaprijediti mentalno zdravlje populacije i smanjiti teret mentalnih oboljenja u populaciji, sa posebnim fokusom na različne i vulnerabilne grupe									
Operativni cilj 1: Intenzivirati aktivnosti promocije mentalnog zdravlja i prevencije mentalnih poremećaja sa posebnim naglaskom na najranjivije grupe i one koji su najviše izloženi riziku									
Aktivnost koja utiče na realizaciju operativnog cilja 1.	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status	Novi rok realizacije	Prelazna vrijednost:		Ciljna vrijednost:
							Izrađen makar jedan program edukacije za novinare;	Izrađen makar jedan program edukacije za novinare;	
1.1. Izrada kurikuluma za edukaciju novinara i edukacija u oblasti mentalnog zdravlja o načinu izvještavanja o problemima mentalnog zdravlja i osobama koje imaju poremećaje mentalnog zdravlja	Izrađen Kurikulum za edukaciju novinara	NVO "CAUZ"	April 2022	Maj 2022	Realizovano	/	Nedostupan podatak	Nedostupan podatak	Implementiran makar jedan program edukacije za novinare;
1.2. Organizacija i implementacija seminara za novinare u oblasti mentalnog zdravlja	Broj sprovedenih seminara Broj edukovanih novinara	NVO "CAUZ"	Jun 2022	Jun 2022	Realizovano	/	Nedostupan podatak	Nedostupan podatak	Dobijena sredstva iz USA Ambassade Dobijena sredstva iz USA Ambassade
Operativni cilj 11: Uspostaviti i razviti pristupačne, sigurne i efektivne službe zaštite mentalnog zdravlja, u skladu sa potrebama zajednice, koje ispunjavaju psihičke, fizičke i socijalne potrebe i očekivanja osoba sa problemima mentalnog zdravlja i njihovih porodica									
Indikator učinka 1: Povećana prevalenca tretmana u opštoj populaciji, na nivou populaciji, na nivou dostupnih multidisciplinarnih timova u zajednici									
Indikator učinka 2: Povećan broj dostupnih multidisciplinarnih timova u oblasti mentalnog zdravlja									
Pocetna vrijednost: Ne postoji podatak o broju asertivnih timova					Pocetna vrijednost: Ne postoji podatak o broju asertivnih timova				
Uspostavljeni asertivni timovi u većini DZ					Uspostavljeni asertivni timovi u većini DZ				
Indikator učinka 3: Asertivni timovi su uspostavljeni u svim centrima za mentalno zdravlje i svrshodno ostvaruju usluge									
Ciljna vrijednost: Uspostavljeni asertivni timovi u svim DZ					Ciljna vrijednost: Uspostavljeni asertivni timovi u svim DZ				

								konkurs za dodjelu specijalizacije iz oblasti psihijatrije, ali se niko nije javilo.				IVQ 2023	1 500 eur	0	Budžet	DZ Braće i DZ Bar – potrebno je napisati konkursa za i specijalizaciju.
2.4. Izmjena Uputstva o radu asertivnih timova	Usvajeno novo Uputstvo o radu asertivnih timova	Komisija za mentalno zdravlje; MZD;	2021	2022	Djelimično realizovano Izraden je predlog Izmjena Uputstva.										Budžet	
2.5. Izgradnja Klinike za psihijatriju	Izgrađena Klinika za psihijatriju	KCCG; Uprava javnih radova;	2021	2023	Realizovano U 2022. godini započeta je izgradnja Klinike				6 041 808.43 eur (3 570 000,00 eur za 2022.; 2 471 808.43 eur za 2023.)					Kapitalni Budžet		
2.6. Formiranje radnog tijela za definisanje prelaznog rješenja za problema tretirana pacijenata su izrečenom mjerom bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi i mjerom bezbjednosti obaveznog liječenja alkoholičnra i obaveznog liječenja narkomana koje se izvršavaju u zdravstvenoj ustanovi, kao i za blagovremeno izvršavanje istih, do završetka izgradnje Specijalne zatvorske bolnice.	Formirano radno tijelo Definisano prelazno rješenje Broj pacijenata zbrinutih po novodefinisanom prelaznom rješenju	MZD; MPLJMP; NKMZ; sudovi;	2022	2023	Nije realizovano			Nije potrebno planirati aktivnost	3 000 eur	/				Budžet	S obzirom da je početkom 2023. godine počela izgradnja Specijalne zatvorske bolnice, a zbog konstatirane nerealizacije ove aktivnosti usled nemogućnosti realizacije iste, predlaže se stopiranje njene realizacije.	

<p>3.4. Izrada dokumenta "Analiza usklađenosti legislative sa relevantnim međunarodnim preporukama i evropskim standardima u oblasti tretmana pacijenata sa izrečenom njerom bezbjednosti obavazno psihijatrijsko liječenje, liječenje narkomana i alkoholičara"</p>	<p>Izrađen dokument "Analiza usklađenosti legislative sa relevantnim međunarodnim preporukama i evropskim standardima u oblasti tretmana pacijenata sa izrečenom njerom bezbjednosti obavazno psihijatrijsko liječenje, liječenje narkomana i alkoholičara"</p>	<p>Komisija za mentalno zdravlje; MZD; SBP Dobrota; MPI/MP; NVO;</p>	<p>2022</p>	<p>2022</p>	<p>Nije realizovano</p>	<p>IVQ 2023</p>	<p>5 000 eur</p>	<p>/</p>	<p>Budžet</p>	<p>Preporučuje se da interesne grupe i nosioi aktivnosti ulože napore za dobijanje ekspertise i finansijske podrške za sprovođenje ove aktivnosti od relevantnih donatora i međunarodnih organizacija.</p>
<p>3.5. Izrada informativne brošure za pacijente i članove porodica u CZM i psihijatrijskim klinikama u vezi sa pravima, standardnim njege i mogućnostima liječenja mentalnih oboljenja</p>	<p>Izrađena brošura</p>	<p>MZD; Komisija za mentalno zdravlje; DZ; Bolnice;</p>	<p>2021</p>	<p>2022</p>	<p>Djelomično realizovano DZ Kotor i SPB Dobrota brošure su izradili tokom prethodnih godina</p>	<p>IVQ 2023</p>	<p>5 000 eur</p>	<p>0</p>	<p>Budžet</p>	
<p>3.6. Sprovesti analizu usklađenosti zakonskih odredbi u nacionalnom zakonodavstvu koje se odnose na vršenje autoprije nakon smetnih slučajeva u psihijatrijskim ustanovama i sa donijetim preporukama za eventualne izmjene zakorskih propisa koji regulišu ovu oblast</p>	<p>Sprovedena analiza i dostupan izvještaj o analizi</p>	<p>MZD; Komisija za mentalno zdravlje; Kancelarija zaštitnika ljudskih prava i sloboda (ombudsman); NVO;</p>	<p>2022</p>	<p>2023</p>	<p>Nije realizovano</p>	<p>IVQ 2023</p>	<p>3 000 eur</p>	<p>/</p>	<p>Budžet</p>	
<p>Operativni cilj IV: Upravljanje, planiranje i pružanje usluga u oblasti mentalnog zdravlja zasnovati na kvalitetnim informacijama i dokazima</p>										
<p>Indikator učinka 1: Svi registri u oblasti mentalnog zdravlja uspostavljeni i funkcionalni, uz redovno i kvalitetno prijavljivanje od strane svih uključenih stručna</p>					<p><i>Početa vrijednost:</i> Registri nisu u funkciji</p>		<p><i>Pređana vrijednost:</i> Adaptirana regulativa koja se odnosi na registre iz domena mentalnog zdravlja</p>		<p><i>Ciljna vrijednost:</i> Svi registri su potpuno funkcionalni</p>	
					<p><i>Početa vrijednost:</i></p>		<p><i>Pređana vrijednost:</i> Istraživanje u</p>		<p><i>Ciljna vrijednost:</i></p>	

<p>4.5. Sprovedenje populacionog istraživanja o stanju mentalnog zdravlja populacije, uključujući i uticaj epidemije COVID-19 na mentalno zdravlje</p>	<p>Objavljen nacionalni izvještaj istraživanja sa preporukama</p>	<p>IZCG MONSTAT MZD</p>	<p>IIIQ 2022</p>	<p>IVQ 2023</p>	<p>Nije realizovano</p>	<p>IVQ 2023</p>	<p>50 000 eur</p>	<p>/</p>	<p>Međunarodne organizacije (SZO, IPA programi, EC, Svjet Evrope, UNICEF); Budžet</p>	<p>Uspostaviti komunikaciju sa Međunarodnim organizacijama za obezbjeđivanje sredstava za projekat (Fokus preusmjereni na istraživanje i unapređenje mentalnog zdravlja populacije (određenih populacionih grupa)</p>
--	---	---------------------------------	----------------------	-----------------	-------------------------	---------------------	-------------------	----------	---	---